

PÈRE PAUL DE LA CROIX, *Prier les psaumes aujourd'hui*, Edition Sain-Paul, Paris—Fribourg (1978), ss. 368.

„Czy dobrze odczytaliśmy myśl Soboru a zwłaszcza jego reformy liturgicznej? Reforma ta nie polega przede wszystkim na wprowadzeniu języków współczesnych i na korekcie tekstów, chociaż to wszystko jest bardzo cenne i konieczne, lecz domaga się ona w pierwszym rzędzie zmiany mentalności, chodzi bowiem o to, aby modlić się w sposób bardziej świadomy, osobisty, nie by modlić się więcej (czy mniej!), lecz lepiej” (s. 7). Taką refleksją rozpoczyna o. Paweł od Krzyża, z zakonu OO. Kapucynów, wprowadzenie do swej książki. Zdanie to również ukazuje główny cel, któremu ma służyć ta publikacja, pragnie ona pomóc „lepiej się modlić” psalmami, a konkretnie psalmami i kandykami zawartymi w rzymskim brewiarzu.

Autor wspominając, że na temat psalmów powstało już bardzo wiele prac tak ze strony autorów katolickich, jak protestanckich czy żydowskich, wyjaśnia, iż książka ta nie jest pomyślana jako jeden jeszcze podręcznik egzegetyczny czy teologiczny, ale jedynie jako pomoc mająca służyć „wiernym, by mogli się modlić psalmami z prostotą i radością serca” (s. 9). Przewidziana jest ona jako zbiór krótkich, kilkuminutowych wprowadzeń, które można odczytać przed rozpoczęciem danej godziny brewiarzowej. Wprowadzenia te mają przybliżyć treść psalmów i 27 kandyków ST oraz 9 z NT, wskazując na ich zawsze żywą aktualność.

W jakim porządku i jak są zatem zredagowane te wprowadzenia? Na pierwszych stronach są omówione psalm do invitorium i kandyki Zachariasza, Najświętszej Maryi Panny oraz Symeona. Następnie komentarze dotyczą godziny czytań, modlitwy porannej, w ciągu dnia i modlitwy wieczornej według czterotygodniowego rozkładu brewiarza. Ostatnie strony poświęcone są omówieniu komplety. W swych rozważaniach autor najczęściej wychodzi od sytuacji obecnej, od jakiegoś problemu, by jego rozwiązania szukać w świetle teologii psalmu. Punkt wyjścia ilustruje jakieś wydarzenie, wypowiedź lub cytat z dzieł poetów, pisarzy (G. Bernanos, F. Dostojewski, Ch. Péguy), filozofów czy teologów (P. Ricoeur, K. Barth, Ch. Journet, E. Leclerc) czy też z pism Ojców Kościoła i mistyków (Augustyn, Grzegorz z Nazjanzu, Katarzyna Sieneńska, Teresa z Avila, z Lisieux) jak również z publikacji ludzi współczesnych walczących o wolność i prawa człowieka (H. Camara, P. Casaldaliga). Każdy komentarz poprzedza tytuł, wyrażający jego myśl przewodnią. Często jest on zaczerpnięty właśnie z pism w/w autorów.

W komentarzu podana jest bardzo zwięzła analiza psalmu, okoliczności jego powstania, główne myśli, sens chrystologiczny czy eklezjologiczny. Wreszcie próba spojrzenia na postawiony problem w świetle danego psalmu. Jest wreszcie często podana wskazówka, refleksja pozwalająca tym właśnie psalmem wypowiedzieć się w modlitwie współczesnemu wierzącemu człowiekowi, żyjącemu na tym świecie, a równocześnie zwróconemu całym sercem ku Bogu. Tok rozważań idzie w tym kierunku, by z psalmów uczynić źródło codziennej, osobistej medytacji.

Kraków,

KS. STEFAN KOPEREK CR

KS. JERZY GRZEŚKOWIAK, *Liturgia dziś*, Księgarnia Św. Jacka, Katowice 1982, ss. 456.

Ks. Jerzy Grześkowiak jest adiunktem katedry teologii pastoralnej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Jego książka pt. *Liturgia dziś* była poprzedzona szeregiem artykułów zamieszczanych w ostatnich latach na łamach czasopism teologicznych. Niniejsza praca powstała jako wynik dy-

skusji, spowodowanej artykułem Autora w „Gościu Niedzielnym” nr 4/1977 pt. *Na przelomie*, który dotyczył posoborowych reform liturgicznych. Autor zebrał wiele listów od czytelników „Gościa Niedzielnego” i ta właśnie praca jest niejako odpowiedzią na pytania i nurtujące ich problemy.

Autor ujmuje swą książkę w dwóch częściach. Pierwsza część pt. „Wokół odnowy liturgii” (s. 13—267) zawiera dokładną charakterystykę znaków i symboli liturgicznych, z uwzględnieniem teologii (s. 55—74) i antropologii (s. 174—205). Autorowi należy się uznanie, że wyeksponował funkcję znaków liturgicznych, ponieważ liturgia jest „znakiem świętych tajemnic” (KL 21), widzialnym znakiem „niewidzialnych spraw Bożych” (KL 33) i „rzeczywistości nadziemskich”. Ten trudny problem przedstawił w sposób zrozumiały i przystępny dla przeciętnego czytelnika. Poza charakterystyką znaków i symboli liturgicznych (I rozdział) nakreślił Autor drogi odnowy liturgii (II rozdział), uwzględnił sytuację człowieka współczesnego wobec liturgii (III rozdział) oraz podał perspektywy rozwoju liturgii (IV rozdział). Ukazując potrzebę odnowy i realizacji Konstytucji o Liturgii cofnął się ks. Grzeškowiak w przeszłość. Przedstawił genezę i historię oraz teologiczną treść znaków po to, aby ich rola stała się bardziej jasna w sprawowaniu liturgii. Korzystał w tej części pracy z literatury polskiej i obcojęzycznej. Autor w pierwszej części pracy odwołuje się do swoich doświadczeń duszpasterskich.

Bardzo przejrzysta jest druga część książki pt. „Nowe w liturgii mszalnej” (s. 269—436). W poszczególnych rozdziałach omówił w niej całą liturgię mszalną, począwszy od procesji i śpiewu na wejście. Akcje liturgiczne wyjaśnił, uwzględniając historię liturgii, a przede wszystkim podał praktyczne wskazówki, dotyczące czynnego udziału wiernych.

Można zauważyć, że ks. Grzeškowiak podkreślił w tej części swej książki znaczenie soborowe liturgii jako zgromadzenia wiernych, jednoczących się we wspólnym uwielbieniu i dziękczynieniu Bogu (s. 404—426). Odpowiedział też na pytanie, jak liturgia ma wpływać na nasze życie, aby stawała się coraz bardziej świadectwem dla świata, albo raczej, aby ci, którzy w niej uczestniczą przynosząc owoce nawrócenia, pełnili uczynki miłosierdzia zaangażowani w zbawienie świata. Druga część pracy w prosty sposób ukazała, że każda jakby część Mszy św., a także każdy znak, słowo, gest mają głęboką treść teologiczną i duchową. Na końcu książki umieścił Autor bardzo szczegółową bibliografię (s. 437—449).

Jest ona konkretnym i rzeczowym naświetleniem problematyki liturgii, udaną próbą rozwiązania wielu trudności liturgicznych, a także odpowiedzią na liczne stare i nowe zarzuty, stawiane jeszcze ciągle „dziś liturgii”.

Jeśli doda się do tego, że język Autora jest prosty, jasny, przekonywujący i komunikatywny, można powiedzieć, iż książka ta zasługuje na wysoką ocenę. Największa jej wartość leży w tym, że omawia całokształt liturgii i dostarcza przeciętnemu czytelnikowi rzeczowych, autentycznych i obiektywnych informacji oraz materiału do refleksji.

Warszawa

ELŻBIETA MIZIOŁEK

JAKOB J. PETUCHOWSKI, *Wie unsere Meister die Schrift erklären*. Beispielhafte Bibelauslegung aus dem Judentum, aus der „Biblia Rabbinica” ausgewählt, übersetzt und erläutert, Freiburg i.Br.—Basel—Wien 1982, ss. 144.

Nowa książka z zakresu rabinistycznej interpretacji Biblii, pióra jednego z wybitniejszych uczonych współczesnego judaizmu, profesora uniwersytetu w Cincinnati, Ohio, USA (ur. w 1925 r. w Berlinie), zasłużonego już w dialogu chrześcijańsko-żydowskim, autora szeregu pozycji otwierających człowiekowi współczesnemu rozległy a ciekawy świat ducha ju-